यत्र संशय एव पर्यवसानं स शुद्धः । यथा—

'किं तारुण्यतरोरियं रसभरोद्भिन्ना नवा वल्लरी
वेलाप्रोच्छलितस्य किं लहरिका लावण्यवारांनिधेः ।
उद्गाढोत्कलिकावतां स्वसमयोपन्यासविश्रम्भिणः
किं साक्षादुपदेशयष्टिरथवा देवस्य शृङ्गारिणः ॥'

यत्रादावन्ते च संशय एव मध्ये निश्चयः स निश्चयमध्यः ।

यथा—

'अयं मार्तण्डः किं स खलु तुरगैः सप्तभिरितः
कृशानुः किं सर्वाः प्रसरति दिशो नैष नियतम् ।
कृतान्तः किं साक्षान्महिषवहनोऽसाविति पुनः
समालोक्याजौ त्वां विदधति विकल्पान्प्रतिभटाः ॥'

अत्र मध्ये मार्तण्डाद्यभावनिश्चयो राजनिश्चये द्वितीयसंशयोत्थानासंभवात् ।

यत्रादौ संशयोऽन्ते च निश्चयः स निश्चयान्तः । यथा—

'किं तावत्सरसि सरोजमेतदारा-
दाहोस्विन्मुखमवभासते तरुण्याः ।
संशय्य क्षणमिति निश्चिकाय कश्चि-
द्बिम्बोकैर्बकसहवासिनां परोक्षैः ॥'

वान् ॥ **वेलायां** तीरे उच्छलितस्य उद्गतस्य । उद्गाढोत्कलिकावतामत्यन्तोत्कण्ठाशालिनाम् । **स्वसमयस्य** स्वसिद्धान्तस्य स्वाचारस्य वा । **उपन्यासे** ज्ञापने । **विश्रम्भिणः** प्रणयिनः । 'समयाः शपथाचारकालसिद्धान्तसंविदः' इत्यमरः । 'विश्रम्भः केलिकलहे विश्वासे प्रणयेऽपि च' इति मेदिनीकरः । अनवहितशिष्यताडनाय या यष्टिः सोपदेशयष्टिः । **शृङ्गारिणः** कामस्य ॥ निश्चयगर्भ इत्यत्र गर्भपदस्य मध्यार्थत्वाभिप्रायेण व्याकरोति—**यत्रेति** । **अयं मार्तण्डः किमिति** । त्वामाजौ समालोक्य प्रतिभटाः प्रतिकूलशूराश्चिरमिति विकल्पान्विदधति । विकल्पानाह—**अयमिति** । व्यावर्तकधर्ममाह—**स खल्विति** । इतो गतः सर्वा इत्यादिकृशानुव्यावर्तको धर्मः । एष कृशानुर्नियतं सर्वा दिशः प्रसरति । वाय्वभिमुखदिङ्मात्रप्रसारित्वात् । अयं तु सर्वदिक्प्रसारी न स इत्यर्थः । महिषवाहनत्वाभावः कृतान्तव्यावर्तको धर्मः । मार्तण्डाद्यभावनिश्चयो मार्तण्डादिभेदानुमानं न तु राजनिश्चय इति शेषः । अत्र हेतुमाह—**राजेति** । **द्वितीयसंशयानुत्थानात्** द्वितीयसंशयानुत्थानप्रसङ्गात् ॥ **किं तावदिति** । संशय्येति योजना । **बिम्बोकैर्निरुक्त-**